

Regionpolitiskt program

2022-2030

miljöpartiet de gröna

VÄSTERNORRLAND

Ett grönt Västernorrland

en hållbar region med livskvalitet

Världen står inför stora utmaningar. Vi lever i en tid där Västernorrland har goda möjligheter att förverkliga den ekologiska, ekonomiska och sociala omställning som är helt nödvändig för framtiden.

God livskvalitet och folkhälsa, en levande landsbygd och ett rikt kulturliv, ett smartare transportsystem är nödvändigt för att ställa om till ett ekologiskt hållbart samhälle och utgör förutsättningar för en livskraftig utveckling i vår region. För en hållbar omställning av Västernorrland fokuserar Miljöpartiet de gröna på följande områden:

- ✓ Hälsolänet Västernorrland - trygg och nära vård för alla
- ✓ Välmående regionorganisation med friska, delaktiga medarbetare
- ✓ Regional utveckling i hela Västernorrland
- ✓ Kultur och kreativitet
- ✓ Hållbara transporter, hållbart resande
- ✓ Ren energi - god miljö

Miljöpartiet de gröna i Västernorrland är en del av en global grön rörelse som strävar efter en värld där alla kan leva ett gott liv utan att försämra förutsättningarna för kommande generationer.

Den gröna samhällsanalysen bygger på en helhetssyn - allt hänger ihop. Vi är det politiska alternativet för alla som förstår de utmaningar vi står inför och som vill möta dem med aktiv politik som gör skillnad i människors vardag.

Vi för en politik där vi lever inom naturens ramar, med insikt om vårt djupa beroende av varandra.

Vår politik uttrycks i de tre solidariteterna:

- ✓ Solidaritet med djur, natur och det ekologiska systemet
- ✓ Solidaritet med kommande generationer
- ✓ Solidaritet med världens alla människor

Vi arbetar för de:

Globala målen och Agenda 2030

De globala målen och Agenda 2030 syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. De globala målen är integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga.

Miljöpartiet de gröna i Västernorrland är en stark och självständig grön kraft. Vi formar politiken utifrån våra egna ställningstaganden och vår egen ideologi.

Regionpolitiska programmet 2022-2030 är reviderat och uppdaterat utifrån det dokument som vi tog fram till valet 2018. Det fastställdes av distriktsstämman 20211212.

Varmt välkommen att delta i arbetet!

Innehåll

Ett grönt Västernorrland en hållbar region med livskvalitet	3
1. Hälsolänet Västernorrland	7
Vision 2030	7
1.1 Hälsa- och sjukvård för framtiden	7
1.2 Jämställd och jämlik hälsa	7
1.3 Livsstil och folkhälsa	8
1.4 Barn och ungas hälsa	8
1.5 Äldres hälsa	8
1.6 Psykisk hälsa	9
1.7 Effektiv och tillgänglig vård	9
Vi vill	10
2. Välmående medarbetare och regionorganisation	10
Vision 2030	10
2.1 Goda möjligheter till inflytande och dialog	11
2.2 Hälsöfrämjande och hållbar organisation	11
2.3 God kompetens - attraktiv arbetsgivare	11
2.4 Tydlig ledning och styrning	11
2.5 Kvalitet hos utförare	12
2.6 Ekonomi och finansiering	12
2.7 Hållbar upphandling	12
2.8 En öppen, lärande organisation med internationell spets	13
Vi vill	13
3. Regional utveckling i hela Västernorrland	14
Vision 2030	14
3.1 Levande landsbygd och hållbara städer - strategier för omställning	14
3.2 Migration som resurs	14
3.3 Ett hållbart, innovativt näringsliv	14
3.4 Bildning för livet	15
3.5 Social hållbarhet	15
Vi vill	16
4. Kultur och kreativitet	17

Vision 2030	17
4.1 Kvalitet och mångfald	17
4.2 Kultur för hälsa och hållbar utveckling	17
4.3 Levande kulturliv i hela länet	17
4.4 Barn och ungas rätt till kultur	18
4.5 Lyft fram och vårda kultur- och naturarvet	18
4.6 Kultur för ett kreativt och hållbart näringsliv	18
Vi vill	19
5. Hållbara transporter, hållbart resande	19
Vision 2030	19
5.1 Klimatsmarta trafiklösningar och styrmedel	19
5.2 Kraftig utbyggnad av järnvägen i Västernorrland	20
5.3 Utbyggt gång- och cykelnät	20
5.4 Ökat resande med kollektivtrafik till 2030	20
5.5 Ett hållbart vägnät för framtiden	21
5.6 Flyg och sjöfart	21
Vi vill	22
6. Ren energi - god miljö	22
Vision 2030	22
6.1 Regionen som hållbar aktör	22
6.2 Fossilfri region - förnyelsebar energi	23
6.3 Biologisk mångfald och naturvård	23
6.4 Kemikalier och sanering	24
Vi vill	24

1. Hälsolänet Västernorrland

Vision 2030

Västernorrlands invånare är trygga och har god hälsa. De vet att de kan få en riktigt bra och modern vård oavsett var de bor. Moderna lösningar för tillgång till kompetent vård i glesbygd har införts. Den psykiska hälsan har ökat. Beredskapen för pandemier *med stor samhällspåverkan är robust. Patientens delaktighet möjlighet att göra välinformerade val i vården har utvecklats. Patientens tillgång till god och tillgänglig vård står i fokus för den skattefinansierade vården och omsorgen.*

1.1 Hälso- och sjukvård för framtiden

Västernorrland ska ha en hälsofrämjande, jämlik, modern hälso- och sjukvård. Vården ska hålla god kvalitet, vara tillgänglig, fördelas efter behov och vara solidariskt finansierad. Vi vill verka för att tandvården ska ha samma villkor som övrig vård och ska därför vara en del av den offentligt finansierade vården. Vi vill att tandvården ska ingå i ett gemensamt högkostnadsskydd. Vårdens finansiering måste säkras så att den inte blir ojämlik på något sätt. Det måste finnas ekonomiskt utrymme för beredskap, till vårdplatser, det måste finnas pengar till utveckling och satsningar på fast personal för att garantera den trygghet vården ska ge.

Patientens delaktighet och självbestämmande är en allt viktigare del av hälso- och sjukvården. Vi vill att vården ska se hela patienten, det psykiska och det fysiska, man ska utgå från patientens hela livssituation och i första hand behandla sjukdomsorsak och inte symtom.

En av de största händelserna i många människors liv är att bli förälder. Det är viktigt att miljön vid förlossningen är god och att föräldrarnas önskemål i så hög grad som möjligt tillgodoses. För att säkra förlossningsvården i hela landet och höja tillgängligheten måste regionerna ha en helhetssyn och kontinuitet för vården under graviditet, förlossning och eftervård. Barnmorskors genuina yrkeskunnande kring graviditet och förlossning behöver få större utrymme. För oss är solidariteten med kommande generationer grunden för vår gemensamma framtid. I det är tryggheten för gravida kvinnor en grundförutsättning. Vi vill se en utvecklad sammanhållen vårdkedja från mödravård och förlossning till eftervård, barnhälsovård till ett utvecklat samarbete med skolhälsovården.

Invånarna i Västernorrland blir äldre, det är positivt att allt fler människor får förmånen att leva längre. Det ställer ökade krav på samordning mellan kommunernas hemtjänst och hemsjukvård, primärvård, specialistsjukvård och akutvård.

1.2 Jämställd och jämlik hälsa

För oss i Miljöpartiet de gröna är det självklart att ett genus- och jämlikhetsperspektiv ska genomsyra all vård och omsorg. Det är viktigt att vården fortsätter sitt arbete med att identifiera och åtgärda skillnader i bemötande och behandling utifrån kön, etnicitet, och social tillhörighet. Diskriminerande strukturer får inte förekomma.

Kvinnor får inte prioriteras lägre än män. Att investera i kvinnors hälsa genom att satsa mer på forskning och utbildning kring det som drabbar kvinnor, som endometrios och förlossningsskador, liksom att ojämlikheterna mellan kvinnor och män i vården för stroke och hjärtinfarkt måste försvinna.

Alla ska behandlas likvärdigt i vårdprocessen oavsett sexuell läggning. HBTQI-personer ska bemötas med kunskap och respekt. Papperslösa och asylsökande har rätt till vård.

1.3 Livsstil och folkhälsa

Folkhälsan är en viktig del i det politiska arbetet. God folkhälsa är grunden för att människor ska kunna ta del av det goda livet och för hög livskvalitet. Det förebygger också ökade kostnader i vår gemensamma ekonomi.

Satsning på folkhälsa med fokus på människors livsvillkor är lika viktig som satsning på sjukvård för att främja god hälsa. Vi vill därför se ett statligt folkhälsoprogram med en särskild folkhälso-budget, som stödjer kommuner och regioner i det hälsofrämjande arbete och som uppmuntrar till livsstilsförändringar. Arbetet med hälsosamtal för personer som fyller 40, 50 och 60 år ska fortsätta. Att stödja hälsosamma vanor förbättrar utsikterna till ett fortsatt bra liv, försämringar i hälsotillståndet kan då också upptäckas i ett tidigt skede. Det kan bidra till att minska insjuknande i till exempel diabetes och hjärt- kärlsjukdom, som för närvarande är stora patientgrupper i befolkningen.

Forskning och utvärdering är viktig för att utveckla regionens folkhälsoarbete. Arbetet från regionens sida att kartlägga och följa upp hälsoläget bland befolkningen ska fortsätta. Kunskap om behov och tendenser inom folkhälsa ger viktiga underlag för planeringen av god vård.

Det finns såväl hälso- som miljöskäl för att vi bör öka vår produktion och konsumtion av ekologisk, vegetarisk, säsonganpassad, klimatsmart och närodlad mat. Matsvinnet måste minimeras i alla delar av livsmedlens livscykel. Regionen och kommunerna har en viktig roll som en stor aktör för att driva på utvecklingen.

1.4 Barn och ungas hälsa

Samhället har ansvaret att tillsammans med föräldrar/vårdnadshavare skapa förutsättningar för att barn och ungas uppväxtvillkor ska vara goda. Barnkonventionen - eller som den egentligen heter "FN:s konvention om barnets rättigheter" blev lag 1 juni 2018 och är en viktig del i arbetet med barn och unga.

Vid livets början och genom småbarnsåren har föräldra- och barnhälsovården en viktig roll i stödet av föräldraskapet genom att följa barnets utveckling och hälsa. Vi har några familjecentraler i vårt län men de behöver bli flera. De är en bra grund i det förebyggande arbetet. Där samverkar kommun och regionen kring barnfamiljen och erbjuder verksamhet som hälsovård, träffar för föräldrar/vårdnadshavare, öppen förskola samt ger råd och stöd.

Det är viktigt att ge stöd till barnfamiljer att främja goda matvanor och motion för att minska risken för framtida ohälsa. För familjer med större stödbehov är det viktigt att kunna upptäcka detta tidigt och erbjuda särskilt föräldra/vårdnadshavarstöd.

Förskola och skola är en bra plattform för fortsatt föräldra-/vårdnadshavarstöd. En framgångsfaktor och en bra grund är bra samarbete mellan kommunerna och regionen. För eleverna i skolan är samarbete mellan elevhälsan och primärvården viktig, liksom bra tillgänglighet på ungdomsmottagningarna. God sexual- och samlevnadsundervisning i skolan, tillgängliga ungdomsmottagningar och gratis tillgång till preventivmedel för unga säkerställer god sexuell och reproduktiv hälsa. Det är också viktigt att stärka HBTQI-perspektivet.

1.5 Äldres hälsa

Ett område som det måste sättas fokus på är de äldres psykiska hälsa. I detta måste, liksom i andra delar i vården, första ingången vara den nära vården. Kunskapen måste också bli bättre på hur man möter kognitiv svikt hos äldre inom psykiatrin.

I äldreomsorgen, både på äldreboenden och i hemtjänsten, behövs utökad samverkan med ökad medicinsk och geriatrisk kompetens.

För äldre är det speciellt viktigt med en trygg och god vård som är sömlös med god samordning mellan kommunens äldreomsorg, hemsjukvård, primärvård och specialistsjukvård och som ska utgå från de äldres individuella behov. Ett gott exempel på sömlös samordning är ÄLSa. De anhöriga ska känna sig sedda. Vi har en stor utmaning i och med ökat antal äldre i befolkningen, samtidigt som det sker stora pensionsavgångar bland omsorgspersonalen. I framtiden kommer allt färre unga behöva försörja och vårda allt fler äldre. Vi vill möta den utmaningen.

1.6 Psykisk hälsa

Människor måste må bra för att samhället ska bli långsiktigt hållbart. Ett samhälle med hållbar miljö och ekonomi förutsätter också social hållbarhet, alla tre delar är beroende av varandra. Det är viktigt att kunna uppleva trygghet, att få känna sig behövd och få utlopp för sin kreativitet. Varje individ behöver få utveckla sin identitet och uppleva mening och sammanhang. Ett socialt hållbart samhälle karakteriseras av att det tillgodoser mänskliga behov för alla människor.

Den psykiska ohälsan leder till stort lidande. Vi vill prioritera satsningar på psykisk hälsa, särskilt för barn och unga, vi ska ha en barn- och ungdomspsykiatri utan köer. För barn och unga med psykisk ohälsa krävs aktiv samverkan mellan elevhälsa, föräldrar/vårdnadshavare, primärvård, ungdomsmottagning och psykiatri. Den psykiatriska vården ska vara självklar och tillgänglig i primärvården.

Missbruksvården behöver förbättras, samarbetet med kommunerna ska stärkas.

Metodutveckling av behandlingsmetoder inom psykiatri är viktigt. Förebyggande arbete bör utvecklas. Personer med beroende- och missbruksproblematik ska ha god tillgång till behandling i samarbete med kommuner och andra myndigheter. Missbruksvården inom regionen ska utvecklas och stärkas.

1.7 Effektiv och tillgänglig vård

Sjukhusvården ska vara tillgänglig för alla länets invånare. Vi vill uppmuntra till att sjuksköterskor, psykologer, fysioterapeuter och andra legitimerade yrkeskategorier får möjlighet att ta ökat ansvar för sina patienter så att deras kompetens tas tillvara. Primärvården ska utvecklas, stärkas och vara basen i vården.

Vid frågor om den egna hälsan ska man i första hand vända sig till sin hälsocentral. Sjukvårdsrådgivningen 1177 utvecklas ytterligare, för att ge bättre digital tillgänglighet. Där ska en få rådgivning om egenvård och bli hänvisad till rätt vårdnivå. Internetbaserade lösningar ska utvecklas för egenvård. Vi är positiva till att människor tar ett större ansvar och vill att sjukvården är lyhörd för vilka vägar individen söker finna för bättre hälsa. Formerna för patientens möjlighet att göra väl informerade val och personcentrerad vård ska utvecklas. Vårdpersonal ska ges tid att göra ett bra jobb. Att ha tid att lyssna på patienterna i ett tidigt skede är utöver att det är en personcentrerad arbetsmetod även effektivt genom att patienten får chans till rätt diagnos och vård från början.

Vi är öppna för användning av digitalisering och annan ny teknik som har potential att ge våra invånare ökad tillgänglighet till vård.

Vårdcentraler i glesbygd ska ha tillgång till bra datakommunikation för att kunna samarbeta med specialister på distans. Det kan vara konsultationer med patienten, bildanalys mm. Vård i glesbygd bör på olika sätt utvecklas, exempelvis för kontakter mellan patient i hemmet och vårdcentralen. Det arbete som sker med utvecklande av behandlingslinjer är betydelsefullt och ska fortsätta för att garantera patientsäkerheten och ge ett tydligt ansvar i vårdkedjan. Tydliga strukturer är viktiga i samarbetet med alla inblandade aktörer; primärvård, specialistvård, kommun, arbetsförmedling och försäkringskassa. Flöden vid akut omhändertagande ska utvecklas.

Alla har rätt till god vård i livets slutskede, palliativ vård. Oavsett om det sker i hemmet, på ett särskilt boende eller på sjukhus är det viktigt att se till att det sker på ett värdigt sätt. Det är viktigt att det finns ett bra samarbete mellan region, kommun och anhöriga (där sådana finns). Personal, som arbetar inom verksamhet där människor avlider, ska vara utbildade i att hantera en sådan situation. Den palliativa vården ska inte bara lindra den fysiska smärtan utan även erbjuda psykologiskt, socialt och existentiellt stöd för patient och närstående. Information ska finnas till anhöriga så att de kan bli delaktiga och förberedda för livets slut.

Vi vill

- ✓ Prioritera folkhälsoarbete och livsstilsförändringar
- ✓ Införa en särskild budget för folkhälsa/primärprevention
- ✓ Förstärka primärvårdens roll när det gäller att möta psykisk ohälsa
- ✓ Prioritera arbetet för den psykiska hälsan för barn och ungdomar
- ✓ Arbeta fram en plan för suicidprevention tillsammans med kommunerna och andra aktörer
- ✓ Statistiken ska vara könsuppdelad och vi ska ha jämställdhetsbokslut i all verksamhet
- ✓ Verka för att utveckla sjukvård i glesbygd
- ✓ Använda mer e-hälsotjänster för att underlätta och förstärka kontakten med vården för medborgaren
- ✓ Trygg och god vård som är sömlös med god samordning speciellt för äldre
- ✓ Utveckla arbetet med familjecentraler och strukturer för föräldra/vårdnadshavarstöd i samarbete mellan kommun och region
- ✓ Att sjukvården ska fortsätta och utveckla sitt systematiska arbete för att minska miljöpåverkan
- ✓ Att papperslösa ska fortsatt ha rätt till både akut och planerad vård
- ✓ Införa nya behandlingslinjer för nya diagnoser vid behov
- ✓ Satsa hårdare på systematiskt kvalitetsarbete i vården för att säkerställa att patienter inte drabbas av vårdrelaterade skador
- ✓ Utveckla formerna för ökat patientinflytande inom vården
- ✓ Utveckla god vård i livets slutskede
- ✓ Stärka kopplingen mellan forskning och klinisk verksamhet
- ✓ Satsa mer på "grön rehabilitering"
- ✓ Stärka HBTQI-perspektivet
- ✓ Att preventivmedel ska vara gratis för unga

2. Välmående medarbetare och regionorganisation

Vision 2030

Region Västernorrland har gott nationellt rykte som arbetsgivare, dit människor aktivt söker sig. Regionens medarbetare trivs och mår bra, jämställdhet råder i löner och befattningar. Organisationen präglas av hållbarhet, lyhördhet och kvalitet, där människors kompetens och idéer tillvaratas. Ekonomin är i balans och tron på framtiden är stark. Ett kontinuerligt arbete med resursoptimering görs i verksamheterna och har gjort att akuta nedskärningar av verksamheten inte behövs.

Region Västernorrland har den bästa arbetsmiljön och värderar sin personal så att vi säkerställer att vi har kapacitet att ge den vård, omsorg och trygghet medborgarna behöver.

2.1 Goda möjligheter till inflytande och dialog

Vi vill utveckla dialogen med länets invånare och vår personal. Det ska vara enkelt att lämna synpunkter och komma i kontakt med politiker och tjänstemän. Dialog med patientföreningar och idéburna organisationer tillför värdefull kunskap för förbättringar av vården. Medborgardialog kan vara en metod och ett bra verktyg för att involvera och utbilda invånare i komplexa och omstridda samhällsfrågor.

2.2 Hälsöfrämjande och hållbar organisation

Vår vision är ett arbetsliv som präglas av en hälsosam balans mellan arbete och fritid. Hela samhället tjänar på att människor orkar och vill arbeta fram till pensionen utan att slås ut på grund av stress eller för hårda arbetsvillkor. Vi är därför positivt inställda till reformer som innebär sänkt arbetstid. Anställda inom regionens verksamheter ska ha rätt till såväl heltid som deltid.

Regionen ska som arbetsgivare ha ett hälsofrämjande och hållbart synsätt på arbete och arbetsmiljö. Ett målmedvetet arbete för att förebygga ohälsa är ansvarsfullt med tanke på den verksamhet som bedrivs och gör också regionen attraktiv för såväl studenter som nya och befintliga medarbetare.

Det är viktigt att åstadkomma rimliga arbetsvillkor och trygga anställningsformer, för att ge alla jämställda chanser till ekonomisk självständighet. Regionens ska ta bort de delade turerna och långa anställningsperioder som timvikarie.

Personalstatistik inom regionens verksamhetsområde ska vara könsuppdelad. Meddelarfrihet och offentlighetsprincipen ska gälla alla offentligt finansierade tjänster.

2.3 God kompetens - attraktiv arbetsgivare

Regionen ska vara en attraktiv arbetsplats där medarbetarens kompetenser tas tillvara. Varje medarbetare ska uppleva sitt arbete som viktigt och stimulerande med möjlighet att utvecklas i arbetet och utifrån sin kompetens vara synlig, ha inflytande och få möjlighet att ta ansvar.

Medarbetarnas kunskaper, värderingar och erfarenheter ska värderas lika och medarbetarna ska ha samma utvecklings- och karriärmöjligheter oavsett kön och härkomst. Det är viktigt att medarbetarna känner sig delaktiga och är med och utformar arbetet och arbetsplatserna. Kränkande särbehandling är olagligt och ska inte förekomma

Ett framgångsrikt arbete för jämställdhet, integration och mångfald bidrar till regionens attraktivitet. Arbete för en god arbetsmiljö, med tillräcklig tid för återhämtning är viktigt, för att regionen ska uppfattas som en attraktiv arbetsgivare.

Vi är inne i en period med stora pensionsavgångar. Flera personalgrupper är svårrekryterade. I konkurrens med andra arbetsgivare är det viktigt att skapa mentorsprogram och utbildningspraktiker, samt ta väl hand om vikarier och praktikanter för att skapa en rekryteringsbas med rätt kompetens.

2.4 Tydlig ledning och styrning

Inom regionen arbetar vi för god ekonomisk kontroll och tydlig styrning och ledning av verksamheten. För att kunna klara en verksamhet med en omsättning på över 8 miljarder behövs god mål- och ekonomistyrning.

Konsekvensanalyser inför politiska beslut måste alltid ha de tre perspektiven om hållbarhet, miljö, social och ekonomisk hållbarhet. Beslut som rör barn måste alltid ha ett barnperspektiv.

Organisationen ska vara ändamålsenlig och stödja kärnverksamheterna. Chefer ges tid att styra kärnverksamheten tillsammans med medicinskt ansvariga och i samarbete med personalorganisationerna, detta för att säkra den medicinska säkerheten och för att ge medarbetarna en trygg

arbetsplats med tydlig ledning.

Viktigt är att uppföljning av fattade politiska beslut genomförs kontinuerligt. Effektiva verktyg för rapportering och analys är nödvändiga för att förtroendevalda och andra verksamhetsansvariga ska kunna fullgöra sitt ansvarsfulla uppdrag. Beslutsunderlag ska vara av god kvalitet, vara väl underbyggda för att kunna utgöra en god grund vid beslut. Verksamhetsrapporter ska vara kvalitetssäkrade, offentliga och aktuella.

Det är viktigt att fortsätta arbetet med ledningssystem för kvalitet, vårdprocesser, ekonomi och miljö som säkerställer en utveckling som är långsiktigt hållbar och som ger personalen trygghet i det dagliga arbetet.

2.5 Kvalitet hos utförare

Alla utförare inom välfärden ska ha som främsta motiv att bedriva en högkvalitativ verksamhet och drivas av ett socialt och samhälleligt engagemang. Syftet med verksamheten ska inte vara att dela ut vinst, vilket också ska framgå av stadgar eller bolagsordning. Vinst ska återinvesteras i verksamheten. Vi ser ett stort värde i att små aktörer och idéburna organisationer ges möjlighet att lämna anbud och driva verksamhet. Vi vill aktivt stödja att personalkooperativ eller medborgarföreningar får mandat att driva verksamhet, som vård- och hälsocentraler.

Det är viktigt att regionen som beställare ställer tillräckliga kvalitetskrav och utvecklar formerna för uppdragsbeskrivning och uppföljning, utifrån socialt och etiskt hållbarhetsperspektiv. Att bilda personalkooperativ, eller tillåta att personalen starta intraprenader är verksamhetsformer vi vill uppmuntra, liksom att teckna överenskommelser med idéburna organisationer.

För att säkra att våra skattemedel används på ett optimalt sätt, är det för oss avgörande att varje skattekrona går till den verksamhet som medlen är ämnade för.

2.6 Ekonomi och finansiering

Den ekonomiska styrningen av regionen måste utgå från vad som är långsiktigt hållbart och inte från kortsiktig politik. Region Västernorrland ska vara ett föredöme i omställningsarbetet. Utifrån regionens uppdrag att vara ansvarig för hållbar utveckling, ska vi skapa förutsättningar för hållbara företagsetableringar, som därigenom ger regionen inflyttning och skattekraft. Vi ser stora utmaningar för den framtida finansieringen av regionens verksamheter. En starkare finansiering genom fler invånare, ökade statsbidrag, eller förändrade skatter är sannolikt nödvändigt för bibehållen kvalitet inom välfärden.

Personalen är den viktigaste resursen för en stabil och ekonomiskt hållbar verksamhet. Genom att ständigt utveckla verksamheten genom personalens kunskap och insikter ska Region Västernorrland vara en attraktiv arbetsgivare med fast personal i alla yrkeskategorier och det gör att stafeterna inte kommer behövas längre. Den externa resurs som kan behövas är vid kompetensförstärkning och utveckling.

Överskottsmålet är det som möjliggör buffert för framtida investeringar. Pensionsmedel och kapital ska placeras etiskt och långsiktigt hållbart.

Vi vill se klimatsmarta investeringar som medför minskade driftskostnader, energibesparing eller produktion av egen el. Livscykelanalyser är ett viktigt verktyg vid investeringsbeslut.

2.7 Hållbar upphandling

Vid upphandlingar av produkter och tjänster ska kvalitet vara högt värderat. I första hand väljs produkter med lång livslängd, som är resurssnåla och kan återanvändas, återvinnas eller innehåller biologiskt nedbrytbara beståndsdelar. Västernorrland ska driva på utvecklingen för miljöanpassad upphandling och därmed öka utbudet av miljöanpassade produkter. Regionens möjligheter att

teckna överenskommelser med idéburna organisationer ska uppmuntras.

Regionen ska ställa höga krav på miljö, djurskydd, sociala villkor, arbetsvillkor, samt arbetsmiljö i upphandlingar. Målen i regionens Hållbarhetsplan ska sätta nivån för de miljökrav som ställs. Meddelarfrihet och offentlighetsprincipen ska gälla alla offentligt finansierade välfärdstjänster. Genom effektivt upphandlingsarbete kan vi uppnå högre kvalitet, med bättre hållbarhet och därmed långsiktigt minskade kostnader.

2.8 En öppen, lärande organisation med internationell spets

Omvärldsbevakning och samarbete mellan regioner inom EU och övrigt internationellt samarbete, blir allt viktigare. Vi måste ligga i framkant, vara duktiga på att driva och samordna utvecklingsprojekt i samarbete med olika aktörer och säkerställa hög kompetens inom regional utveckling.

De utvecklingsprojekt som regionen driver ska fortsätta fungera som positiva förebilder, nationellt och internationellt.

Vi vill

- ✓ Stärka möjligheten till inflytande för såväl medarbetare som allmänhet
- ✓ Genomföra försök med medborgardialog
- ✓ Att alla anställda inom regionen har rätt till friskvård på arbetstid och uppmuntras till att leva hälsosamt
- ✓ Att alla anställda inom regionen har rätt till såväl heltid som deltid
- ✓ Verka för sänkt normalarbetstid för regionens anställda
- ✓ Utveckla attraktiva utbildningspraktiker och mentorsprogram för svårrekryterade yrkesgrupper i nära samarbete med utbildningsväsendet
- ✓ Att överskottsmål ska sättas som möjliggör buffert för framtida investeringar
- ✓ Att pensionsmedel och kapital placeras etiskt och långsiktigt hållbart.
- ✓ Satsa på investeringar som medför minskade driftskostnader, energibesparing och produktion av egen el.
- ✓ Att anbudsunderlag formuleras så att små aktörer kan vara delaktiga
- ✓ Att regionens möjligheter att teckna överenskommelser med idéburna organisationer uppmuntras, liksom intraprenad och personalkooperativ.
- ✓ Säkerställa att det finns hög kvalitet och god kompetens för hållbar upphandling i organisationen. Upphandling sker med höga etiska krav.
- ✓ Utveckla Region Västernorrland som öppen, lärande organisation genom att öka samarbetet med lärosäten, näringsliv och internationella aktörer
- ✓ Att varje skattekrona går till verksamhet och inte till vinstutdelning i privata företag.

3. Regional utveckling i hela Västernorrland

Vision 2030

Västernorrland är en levande region där människor i högre utsträckning än idag väljer att stanna och dit fler väljer att flytta. *Landsbygden och städerna utvecklas tillsammans och framtidstron är stark. Västernorrland är profilerad som en hållbar region och ligger i framkant i omställningen för minskad miljöpåverkan och ökad självförsörjning. Vi har nått målen i Agenda 2030. Det är lätt att förverkliga goda idéer och näringslivet blomstrar – inte minst genom dess aktiva del i den gröna omställningen. Det finns stora möjligheter till livslångt lärande. Ett aktivt föreningsliv och ideell sektor bidrar till stark social gemenskap, delaktighet och livskvalitet. Kommun, region, stat och andra aktörer jobbar i nära samarbete för klimatneutralitet, för ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbart Västernorrland.*

3.1 Levande landsbygd och hållbara städer - strategier för omställning

Vi vill utveckla landsbygdens roll som motor för Sveriges omställning till ett mer hållbart samhälle, med fokus på mat, energi, levande natur och resurshushållning.

För att ha möjlighet att bo kvar på landsbygden är det viktigt att service som post, kollektivtrafik, dagligvaruhandel och sjukvård finns inom rimligt avstånd liksom att det finns utbyggt bredband och full mobiltäckning.

För att komma bort från fossila bränslen kommer avfall att vara viktiga för att producera biobränslen. Vårt sätt att producera grödor och kött kommer behöva ändras. Att odla maten nära är viktigt nu och i framtiden och att djur föds upp under anständiga former är prioriterat. Därför ser vi att jordbruket i Sverige och i Västernorrland kommer att öka. För att öka vår förmåga till självförsörjning i Västernorrland krävs breda samarbeten och långsiktighet.

Regionens insatser för näringslivsutveckling, infrastrukturplanering och fördelning av EU-stöd måste styras till hållbara lösningar. Vi vill verka för nyetableringar av statliga verksamheter i länet. Genom satsningar på infrastruktur, bredband, kommunikationer, lokal förnyelsebar energi och matproduktion samt städernas och landsbygdens omställning skapar vi möjlighet till hållbar utveckling i hela Västernorrland.

3.2 Migration som resurs

Att få fler människor att flytta till Västernorrland är avgörande. Vi har både plats för fler och erbjuder fantastiska livsmiljöer. Ökad inflyttning kan vitalisera samhället, bidra med kompetens inom särskilda områden och motverka den sneda åldersstrukturen med en åldrande befolkning.

Vi ser ett stärkt integrationsarbete som en framgångsfaktor för länets utveckling. Vi vill skapa fler mötesplatser mellan olika grupper och öppna nya dörrar för utlandsfödda att delta i social gemenskap, delaktighet och arbetsliv.

3.3 Ett hållbart, innovativt näringsliv

Industrin i Västernorrland står inför en nödvändig omställning för att möta framtidens krav på energieffektiva, flexibla och innovativa processer. Omställningen kommer också säkerställa gröna jobb i Västernorrland. Klimatförändringarna ger möjlighet till odling och förädling av fler grödor, till både människo- och djurföda. Med mer forskning och utveckling inom de gröna näringarna ökar vi möjligheterna för produktion och högre grad av lokal förädling inom flera sektorer, som trä och jordbruk.

Region Västernorrland har, med sin stora tillgång på vatten- och vindkraft, de bästa

förutsättningarna för etablering av nya industrier som kräver hållbar, fossilfri energi för sin produktion. Där behöver vi bli bättre på att marknadsföra regionens möjligheter, men vi behöver också stärka infrastruktur för transporter, arbetsmarknad och tillgången på kvalificerad arbetskraft.

Vi ser även en stor potential för tjänstesektorn och de kulturella och kreativa näringarna att utvecklas vidare i länet. Nätverksbyggande och kunskapsutveckling måste stimuleras. Inkomster måste också kunna spenderas inom länet, därför vill vi verka för att dagligvaruhandel finns att tillgå för alla.

Besöksnäringen har stor utvecklingspotential i Västernorrland. Strategier för Höga Kusten, Sundsvallsregionen och länets samlade turismutveckling finns och kan utvecklas. Vi vill främja ekoturism och tillgängliggöra kulturarvet och naturmiljöerna. Kollektivtrafiken ska ha god tillgänglighet till viktiga besöksmål i länet.

God tillgång till kapital är viktigt för att små företag ska kunna etablera sig och växa. Det måste bli lättare att bygga lokalt kapital, via exempelvis sociala fonder, i små- och medelstora företag. Vi vill underlätta för socialt företagande, kooperativ och andra företagsformer som verkar för den hållbara cirkulära ekonomin.

3.4 Bildning för livet

En viktig del i att kunna bo i Västernorrland är att möjligheter till utbildning finns. Vi vill verka för en decentralisering av utbildningsmöjligheterna.

Att kunna utbilda sig i alla skeden i livet, både på plats och på distans, är viktigt. Därför ser vi det som naturligt att Mittuniversitetets verksamhet vidgas och finns tillgängligt i hela regionen. Folkhögskolorna är också viktiga i den regionala utvecklingen.

Bildning är en viktig förutsättning för det demokratiska samhället och ett utmärkt sätt att ställa om från konsumtionssamhället till ett samhälle där bildning är viktigare än konsumtion. Studieförbundens roll för kulturutövande och bildning ska stärkas så att de även framöver ska kunna ge fortsätta sitt uppdrag att ge bred folkbildning.

3.5 Social hållbarhet

För att kunna uppnå social hållbarhet i samhället krävs det att människor har goda möjligheter att påverka, upplever god hälsa, att arbetslösheten och inkomstklyftorna minskar, att vi har ett framgångsrikt integrationsarbete, att det finns ett aktivt föreningsliv och att välfärden är god.

När det finns resurser till ett aktivt föreningsliv så stärks demokratin i samhället. Miljöpartiet tycker det är viktigt att ta tillvara på den så kallade "tredje sektorn" - den ideella sektorn - som strävar efter andra syften än vinst. I ett grönt samhälle har dessa sammanslutningar stor tyngd och bidrar till den lokala ekonomin på många sätt.

Genom stärkt socialt företagande och samverkan med den ideella sektorn vill vi hitta nya sätt att skapa meningsfulla arbeten för de människor som idag står långt från arbetsmarknaden liksom det ska vara ett redskap för integration. En utbredd jämlikhet är viktig för att människor ska känna sig trygga.

För Miljöpartiet är det viktigt att samhället har en stark förmåga att motstå störningar, en stark resiliens. Ett starkt demokratiskt system och en hög katastrofberedskap vid samhällsstörningar som strömavbrott, översvämningar, stormar, ras och skred, kommer att bli allt viktigare med ett ändrat klimat. I arbetet med att stärka vår resiliens måste vi också satsa på lokal matproduktion för ökad grad av självförsörjning i regionen.

3.6 Fortsatt aktivt arbete för regionalt samarbete

Region Västernorrland har ett stort ansvar för regionen genom sitt uppdrag att besluta om och fördela regionala utvecklingsmedel. Vi ser att det finns stora utvecklingsfrågor som måste drivas och samordnas i ett fortsatt fördjupat samarbete speciellt med övriga Norrland och med andra regioner.

Vi vill

- ✓ Stödja landsbygdens och städernas omställning till ett långsiktigt hållbart samhälle
- ✓ Bygga ut bredbandsnätet
- ✓ Verka för nyetableringar av statliga verksamheter i länet
- ✓ Stödja industrins omställning för ökad energieffektivitet och innovationsförmåga.
- ✓ Stötta verksamheter inom återbruk, återvinning, träförädling.
- ✓ Stärka lantbruks- och jordbrukssektorn för nödvändig självförsörjningsförmåga och för att säkra generationsväxling.
- ✓ Stärka tillväxten av tjänstesektorn och de kulturella och kreativa näringarna
- ✓ Främja socialt företagande, kooperativ och förutsättningarna för små och medelstora företags utveckling
- ✓ Utveckla besöksnäringen med inriktning ekoturism
- ✓ Att Mittuniversitetets verksamhet vidgas och finns tillgängligt i hela regionen, genom bland annat distansutbildningar
- ✓ Fortsatt stödja folkbildningen
- ✓ Stödja den ideella sektorn och föreningslivet
- ✓ Främja inflyttning och ett aktivt integrationsarbete
- ✓ Fortsatt aktivt arbete för samarbete inom och utom Region Västernorrland
- ✓ Skapa möjligheter till en hållbar utveckling genom satsningar på infrastruktur, kommunikationer och förnybar energi

4. Kultur och kreativitet

Vision 2030

Västernorrland har ett rikt, dynamiskt kulturliv präglad av mångfald, kvalitet och god tillgänglighet i hela länet. Människorna tar aktivt del i *kultur och skapande, vilket främjar kreativitet, hälsa och livskvalitet. Kulturen är en tydlig del av länets attraktivitet och har bidragit till ökad inflyttning och en stark och hållbar besöksnäring. Kulturarbetare söker sig till Västernorrland, som har utvecklats till ett nav för kulturella och kreativa näringar. "Armlängds avstånd" mellan kultur och politik är en självklarhet.*

4.1 Kvalitet och mångfald

Kulturen i Västernorrland ska präglas av mångfald, rikedom, kvalitet och nyskapande. Möten mellan olika konstformer och mellan tradition och förnyelse ska särskilt stödjas. Den regionala kulturen ska både ha verksamhet som väcker lust och är öppen för alla, samt erbjuda stöd och plattformar för fördjupning och högkvalitativ verksamhet.

Västernorrland ska vara en plats dit man söker sig som kulturarbetare. Villkoren för kulturarbetare i länet ska vara goda och beredskapen för nya initiativ och idéer ska vara hög.

Kultur förenar människor över gränser, ålder och bakgrund. Länets mångtusenåriga tradition av att vara en kulturell mötesplats ska tas tillvara. Mer fokus ska läggas på kultur som en nyckel till integration och för fler kulturarbetare med olika ursprung.

Vi vill att Region Västernorrland blir en fristad för förföljda konstnärer.

Biblioteken och museerna måste värnas. De är demokratins hörnpelare och speglar, de är viktiga mötesplatser, de öppnar dörrar till andra kulturer, till vetenskap och historia. De ger oss sammanhang och anknytning till det som är och som varit.

4.2 Kultur för hälsa och hållbar utveckling

Kultur är en förutsättning för hälsa och hållbar utveckling. Genom kultur stimuleras kreativitet och ger oss verktyg att uttrycka oss med alla sinnen, att utvecklas som individer. Kultur är ett sätt att förstå historien och vår samtid vilket bidrar till en levande samhällsdebatt och en hållbar samhällsbyggnad. Kultur ger livskvalitet och meningsfullhet, stimulerar möten över gränser och främjar sammanhållningen i länet. Kultur och kreativitet ska därför på ett självklart sätt genomsyra Västernorrlands strategier för regional utveckling och strategisk samhällsplanering.

Kulturupplevelser främjar hälsa och tillfrisknande. Därför vill vi stärka kulturens roll inom vården och inom folkhälsoarbetet. Kulturarvsleder, konststigar och "kultur på recept" är exempel på hur kultur och folkhälsa kan förenas. Kulturupplevelser främjar också den psykiska hälsan.

4.3 Levande kulturliv i hela länet

De regionala kulturverksamheterna – scenkonst, teater, film, dans, musik, bibliotek, hemslöjd, museum, kulturarv, arkiv – ska vidareutvecklas och vara tillgängliga i hela länet. Ett starkt samarbete med kommuner, föreningsliv, studieförbund och fria aktörer är en förutsättning. Kulturutbudet ska öppna nya dörrar och stimulera till nya kulturupplevelser och eget skapande.

Kulturen är och ska vara en del av det offentliga rummet och trösklarna till att ta del av kulturen ska vara låga. Nya digitala lösningar och koncept för marknadsföring måste tas tillvara. Det ska vara enkelt att åka kollektivt till kulturevenemang och kulturinstitutioner i länet, även på helgen.

God tillgänglighet till lokaler, fysiska miljöer och information är en självklarhet.

Västernorrland ska ha ett aktivt, gränsöverskridande kultursamarbete med omvärlden. Det främjar både kulturens dynamik och kvalitet, tillgången till kultur och känslan av gemenskap och samhörighet. Samarbetet med övriga norrlandslän ska särskilt fördjupas.

4.4 Barn och ungas rätt till kultur

Barn- och ungdomskultur och kultur i skolan ska särskilt prioriteras. Alla barn i Västernorrland ska ta del av länets kulturverksamheter och uppmuntras till eget skapande. Genom avtal, samordning och samarbete med kommunerna i regionen vill vi stödja ungas möjligheter att utvecklas inom foto, film och animering, uppleva professionell scenkonst och ska minst en gång under mellanstadiet besöka Västernorrlands museum genom subventionerade resor.

Länsbiblioteket ska prioritera sitt litteratur- och läsfrämjande uppdrag gentemot folkbibliotekens barn- och ungdomsverksamhet.

4.5 Lyft fram och vårda kultur- och naturarvet

Västernorrland har ett fantastiskt kultur- och naturarv. Det är en ovärderlig kunskapskälla för nuvarande och kommande generationer och för vår regionala identitet. Det är också en stor tillgång för besöksnäring och ekoturism. Kultur- och naturarvet ska tillgängliggöras på kreativa sätt och vårdas klokt. Viktiga områden för kulturarv och kulturminnen ska särskilt lyftas fram. Genom varsamhet kan värdefulla miljöer och byggnader förenas med samtida bebyggelse, morgondagens kulturarv.

Vi måste även värna om och dokumentera det immateriella kulturarvet – människors berättelser och erfarenheter. Västernorrlands museum har en viktig roll i detta arbete, liksom att vara ett forum för aktuella samhällsfrågor.

Västernorrland har en stark profil som arkivlän. Arkiven ska vara öppna för besökare och ha god digital tillgänglighet. I samarbete med besöksnäringen kan kulturarvet göras mer synligt, både digitalt och i anslutning till viktiga destinationer. Genom samarbete med hembygdsföreningar och ideella natur- och kulturvårdare i hela länet får vi många delaktiga i skapandet och bevarandet av kulturarvet.

4.6 Kultur för ett kreativt och hållbart näringsliv

Vi vill utveckla Västernorrland till ett starkt nav för de kreativa och kulturella näringarna. Genom att stimulera kreativitet och den inneboende skaparkraften hos befolkningen, lägger vi grunden för ett innovativt och hållbart näringsliv. Vi vill erbjuda goda villkor för och stöd till företagare inom kulturområdet.

Kultur är ett växande exportområde. Västernorrland är framstående inom bland annat musik och film och utvecklingspotentialen är stor. Genom samarbete med kommunerna för en stark kulturskola och barnkultur skapar vi god jordmån för nästa generations kulturutövare.

Kultur är även en viktig profilfråga för besöksnäringen. Genom vår rika natur och unika kulturarv finns goda utvecklingsmöjligheter för kultur- och naturturismen. Vi vill bevara Västernorrlands kulturminnen och tillgängliggöra dem bättre. Länets kulturinstitutioner måste ta ansvar för att öka den fysiska och digitala tillgängligheten. Genom fler informationscentraler och ökad samverkan med turistbyråer, visitor centers och turismföretag ökar kännedomen om och stoltheten över Västernorrlands fantastiska kultur.

Vi vill

- ✓ Att armlängds avstånd mellan kultur och politik ska vara en självklarhet
- ✓ Främja ett aktivt, rikt och dynamiskt kulturliv i hela länet
- ✓ Profilera Västernorrland som ett nav för kulturella och kreativa näringar
- ✓ Fördjupa samarbetet mellan de regionala kulturinstitutionerna och kommunernas kultur
- ✓ Öka den digitala och fysiska tillgängligheten till länets kultur
- ✓ Att det ska vara enkelt att åka kollektivt till kulturevenemang och kulturinstitutioner i länet
- ✓ Prioritera barn- och ungdomskultur och läsfrämjande verksamhet
- ✓ Utveckla och värna stödet för unga kulturskapare inom foto, film och animering
- ✓ Återinföra subventionerade resor till Länsmuseet Västernorrland för alla elever i länet, en gång under mellanstadiet
- ✓ Fokusera på kultur som en nyckel för integration
- ✓ Stärka samarbetet mellan kultur och besöksnäring
- ✓ Vårda och tillgängliggöra natur- och kulturarvet
- ✓ Erbjud goda villkor för kulturarbetare och kulturentreprenörer
- ✓ Satsa på kulturarvsleder, konststigar och kultur på recept som förenar kultur och folkhälsa

5. Hållbara transporter, hållbart resande

Vision 2030

Vi har snabba och effektiva persontransporter som knyter samman Norrlandslänet. Godstransportsystemen har hög kapacitet och är väl anpassade till industrins behov. Järnvägssystemet har byggts ut och moderniserats. Vi har dubbelspår från Gävle till Härnösand och därifrån fortsätter snabbtågsbanan till Haparanda. Även Mittbanan och norra Ådalsbanan har rustats upp. Industrins godstransporter har till stor del överförs från landsväg till järnväg och sjöfart. Vägstandarden är hög och jämn. Vi har minimerat miljöpåverkan från transporter genom att agera på alla relevanta fronter: digitala mötesformer har ersatt många tjänsteresor, det är mycket lättare att använda buss, tåg, cykel, bilpooler och anropsstyrd kollektivtrafik. Biltrafiken har också klart lägre miljöpåverkan än förr, inte bara genom att alla fossildrivna fordon är borta, utan också genom att cykelvägnätet är utbyggt, fler delar på elbilar och många kan arbeta hemifrån.

5.1 Klimatsmarta trafiklösningar och styrmedel

Bra kommunikationer och bra infrastruktur som stödjer effektiva och hållbara transporter har avgörande betydelse för länets och regionens utveckling. Investeringar som nu görs i länets infrastruktur kan styra samhällsutvecklingen under generationer framåt. Långsiktig hållbarhet måste därför gå före kortsiktiga särintressen. Vi vill se en helhetslösning för transporter i Norrland och vill verka för att hållbara infrastruktursatsningar i Västernorrland och övriga Norrland prioriteras.

Vi vill skapa system som minskar obehövligt resande och ineffektiva transporter och genomföra åtgärder som underlättar förändrade resvanor. Vi vill arbeta konkret med attityder och insatser för hållbart resande, för att undvika onödiga transporter. Kollektivt resande och cykling till jobbet ska uppmuntras och civilsamhället stöttas till gemensamma transportlösningar, t ex genom bilpooler. Regionen ska, i samarbete med länets kommuner, verka för ännu bättre användning av avståndsberoende digital teknik för möten och fler e-hälsotjänster. Det sparar både arbetstid och miljö.

Region Västernorrland ska ha ett hållbart kommunikationssystem med smarta logistiklösningar

och samtliga transporter ska vara fossilfria. Regionens koldioxidbudget ska styra omställningen till hållbara transporter och hållbart resande.

5.2 Kraftig utbyggnad av järnvägen i Västernorrland

Järnvägen och tågen ger möjlighet till större arbetsmarknadsregioner, med bättre möjlighet till jobb, studier och fritidsaktiviteter och bidrar till att knyta samman länets kommuner. Vi vill verka för en fortsatt kraftfull utbyggnad av järnvägsnätet i Västernorrland och i hela Norrland.

Gemensamma krav och samplanering kommunerna och regionerna emellan är nödvändigt för att lyckas.

Dubbelspår på Nya Ostkustbanan Gävle - Härnösand är av största vikt för hela järnvägs- systemet norrut, både för persontrafik och gods. Ostkustbanan är en del av Botniska korridoren som EU pekat ut som en europeisk stomlinje. Vi måste göra allt som står i vår makt för att få regeringen att snabbt prioritera den satsningen.

Järnvägsutredningen Härnösand – Sundsvall är klar, vilket gör att modern järnväg i länets viktigaste pendlingsstråk kan och bör börja byggas omedelbart. Spår som är viktiga för möjligheten att transportera gods på järnväg, kan och bör byggas i närtid. Detsamma gäller upprustningen av Ådalsbanan Västerasby – Långsele, med ett triangelspår mot Botniabanen som möjliggör tågtrafik Örnsköldsvik – Östersund. En upprustning av järnvägen Västerasby-Långsele är inte bara nödvändig för att flytta godstrafiken från väg till järnväg, den är också helt nödvändig för att starta persontrafik, som möjliggör arbetspendling i Ådalen. Även Mittbanan Sundsvall – Östersund behöver moderniseras till snabbtågsstandard.

Miljöpartiet vill att man i planeringen av ny järnväg skapar förutsättningar för pendeltågstrafik. På andra håll i landet har regionaltåg öppnat helt nya möjligheter att bo på landsbygden. Hos oss finns goda förutsättningar för pendeltåg, särskilt längs kusten och Ådalen. Vi ser satsningen på järnvägen som en väldigt viktig satsning för den regionala utvecklingen.

5.3 Utbyggt gång- och cykelnät

Cykeln är ett miljövänligt och hälsofrämjande fordon, som i tätorter ofta är snabbare än bilen. Fler som väljer att gå eller cykla bidrar verkningsfullt till bättre folkhälsa. Därför vill vi se en kraftfull utbyggnad av säkra cykel- och gångvägar, särskilt i och kring tätorterna och till skolor och större arbetsplatser. Ökad trafiksäkerhet för bilister får inte ske på bekostnad av att cykelbanor och vägrenar försvinner. Det ska gå att cykla säkert längs alla större vägar i länet.

Arbetspendling med cykel ska uppmuntras och stöttas. Vi vill underlätta för byten mellan cykel och kollektivtrafik och det ska vara enkelt och billigt att ta med sig cykeln på tåg och landsbygdsbussar. Cykel- och vandringssturismen i länet ska utvecklas, bland annat genom bättre skyltning.

5.4 Ökat resande med kollektivtrafik till 2030

Kollektivtrafikresandet ska årligen öka i förhållande till det totala resandet. För att detta mål ska kunna uppnås måste kollektivt resande bli mer attraktivt, både vad gäller samordning, turtäthet, linjestreckningar, biljettpris och attityder.

Samplanering av kollektivtrafiken inom länet måste ske med ett helhetsgrepp om flödena mellan kommuner och till kringliggande regioner. Vi vill se smidiga biljettlösningar, integrerade trafikflöden och goda bytesmöjligheter mellan olika trafikslag. Utbyggnad av effektiva bytespunkter och resecentrum, satsningar på trafikplanering och attitydförändringar samt god tillgänglighet är fundamentalt. Det ska finnas strategiskt placerade pendlarparkeringar med laddstationer, motorvärmare och cykeltak i närheten av hållplatser för regionaltrafik.

Det ska finnas väl utbyggda försörjningslinjer till tätorter på landsbygden. Flexibla lösningar med

till exempel anropsstyrd trafik och modeller för gemensamhetskoncept, ska utvecklas. Vi vill se en bättre samordning med övriga skattefinansierade resor som sjukresor, skolskjutsar och färdtjänst. Det ger möjlighet till ett finmaskigare kollektivtrafiknät på landsbygden. Det ska vara lätt att resa kollektivt, till kultur- och idrottsevenemang och besöksmål.

Perronger och påstigningsplatser ska vara anpassade för människor med funktionsnedsättningar. God trafiksäkerhet och miljöanpassning ska vara självklart vid regionala transportsatsningar. Vi ska inte ha några fossila bränslen i länets kollektivtrafik.

5.5 Ett hållbart vägnät för framtiden

Ett modernt vägnät med hög standard är viktigt för vårt län. Även med större andel resor med tåg, buss och cyklar är det svårt att se alternativ till bilen för vissa resor i Västernorrland. Vi verkar för att få en högre grundstandard inom det finmaskiga vägnätet, inte minst för skogsbruket och för att ge lands- och glesbygd bättre förutsättningar att utvecklas. Vägarna ska fungera året om i alla delar av länet.

Vårt näringsliv, inte minst skogsindustrin, är beroende av väl fungerande vägtransporter, lika väl som järnvägar och sjöfart. Samtidigt sliter dessa tunga transporter hårt på vägnätet. Vi vill överföra mer av virkestransporterna till en driftsäker järnväg. Då minskas slitaget på vägnätet, framkomligheten blir bättre, det blir mindre miljöpåverkan och säkrare trafik.

Den nödvändiga omställningen bort från fossila bränslen innebär att vi måste ha alternativen på plats inom mandatperioden.

Produktion av bioenergi i olika former är en viktig del av Västernorrlands industri. Vi värnar alla samarbeten med aktörer som är en del i att driva på utvecklingen av den hållbara fossilfria framtiden.

Infrastruktur för biogas och elfordon ska vara väl utbyggd inom mandatperioden.

5.6 Flyg och sjöfart

När dubbelspåret till Härnösand är klart och Norra Ådalsbanan är renoverad, behöver vi inte annat flyg från regionen än den som behövs för beredskap och sjukvård. Den nya järnvägen innebär att tåget Sundsvall - Stockholm tar 2 timmar, mot dagens 4. Umeå - Stockholm kommer ta knappt fyra timmar mot dagens 6.5.

Eftersom ingen flygresa idag går att genomföra under 4 timmar, blir flyget inte det komplement många tror att det är. Vi ser fram emot när flyget ställt om till elflygplan, som blir särskilt bra för akuta transporter. Med vertikalstartande elflygplan kommer det att gå att starta och landa i tätorter på ett helt annat sätt än idag. Det kan också ge helt andra förutsättningar för möjligheterna att bo i lands- och glesbygd. Till dess att vi har ställt om till hållbart flyg måste det fossila flyg som är kvar betala för sina utsläpp. Alla subventioner av fossilt flyg måste upphöra.

Sjöfarten i vår region är, liksom för landet som helhet, utomordentligt betydelsefull. Den står för en mycket stor del av långväga, tunga godstransporter för industrin. Vi vill på nationell nivå öka och bredda den ekobonus som flyttar transporter från väg till sjöfart. Vi vill också sänka maxnormen för lastbilars vikt och längd till EU-norm, för att gynna överflyttning till järnväg och sjöfart, liksom vi vill införa en kraftfull klimattifferentiering av farledsavgifterna för att göra det lättare ersätta långa lastbilstransporter med sjöfart. Vi vill satsa på innovationsprogram för energieffektiv och fossilfri sjöfart och öka tillgången till testbäddar för att möjliggöra nya tekniska lösningar, arbetsätt och tjänster inom svensk sjöfart i syfte att göra sjöfarten fossilfri och öka sjöfartens konkurrenskraft. Och vi vill stimulera utvecklingen av vinddriven sjöfart.

Vi vill

- ✓ Fortsätta arbeta för att kollektivtrafiken i Västernorrland ska bli attraktivare, mera tillgänglig och miljöanpassad
- ✓ 100 % av Region Västernorrlands kollektivtrafik ska drivas fossilfritt
- ✓ Att möjliggöra årligt ökat resande med kollektivtrafik
- ✓ Att arbeta med att påverka beteenden för att få fler att välja kollektivt resande i stället för bil.
- ✓ Att regionen utvecklar sin digitala infrastruktur för bland annat möten och e-hälsa
- ✓ Omedelbart starta bygget av dubbelspår på hela Ostkustbanan Gävle – Härnösand.
- ✓ Omedelbart Rusta upp norra delen av Ådalsbanan från Långsele till Västerasby, och bygga triangelspår mot Botniabanan.
- ✓ Modernisera Mittbanan Sundsvall-Östersund till snabbtågsstandard
- ✓ Satsa på en kraftig utbyggnad av säkra gång- och cykelvägar i länet
- ✓ Erbjud goda möjligheter och villkor att ta med cyklar på alla tåg och landsbygdsbussar i länet.
- ✓ Göra det lättare att resa kollektivt till kultur- och idrottsevenemang i regionen
- ✓ Utveckla flexibla transportlösningar i glesbygd
- ✓ Utveckla infrastrukturen för elfordon och biodrivmedel
- ✓ Fokusera på att möjliggöra arbetspendling med kollektivtrafik

6. Ren energi - god miljö

Vision 2030

Genom stora genomgripande insatser har länet minimerat sin miljöpåverkan och tar självklart ansvar för etisk hänsyn och hållbarhet i all sin offentliga upphandling. Region Västernorrland klarar sin försörjning av värme och el genom förnyelsebara källor, tack vare en väl utförd energieffektivisering. Jord- och skogsbruk, samt jakt och fiske bedrivs långsiktigt och stödjer den biologiska mångfalden. Kompetens kring hållbarhetsfrågor är väl utvecklad i regionen och är internationellt i framkant.

6.1 Regionen som hållbar aktör

Region Västernorrland ska ha ambitionen att vara ett miljöläne och ska genomföra flera framgångsrika satsningar på förnyelsebar energiproduktion, som storskalig solvärme och biogas. Region Västernorrland ska självklart vara medlem i de nationella nätverk som främjar hållbarhet och värnar miljö, klimat och biologisk mångfald. Region Västernorrland har som samlande regional aktör med bred demokratisk förankring stor betydelse för hur miljöfrågorna hanteras i vårt län. Det spelar stor roll hur regionen agerar när det gäller till exempel energihushållning, trafikförsörjning och kemikalie- och avfallshantering i såväl den egna verksamheten som i verksamhet som upphandlas eller finansieras av regionen.

Vi vill fortsätta ta kraftfulla steg i energiomställningen. Region Västernorrlands miljö- och hållbarhetsplan ska uppdateras regelbundet och successivt skärpas för att miljömålen ska kunna uppnås och för att Västernorrland ska ligga steget före. Det innebär bland annat fortsatta steg för energi-

effektivisering, ökad användning av förnyelsebar energi och en fossil- och kärnkraftsoberoende elanvändning. Målet är att satsningar ska medföra både miljö och ekonomisk nytta och att regionen agerar som förebild och föregångare.

Det är självklart att 100 % av regionens fordon ska drivas fossilfritt, genom förnybar el och hållbara bränslen. Regionens avfall behöver vara väl sorterat, så att det blir en viktig resurs i återvinningen. Det är viktigt att återvinningsbart material är en del av kretsloppet och inte går till deponi. Regionen ska vara i framkant vad gäller att använda förnybara energikällor, även där kommersiella krafter måste till så ska regionen vara initiativtagare. Regionen ska i sitt uppdrag för regional utveckling, tillsammans med staten och kommunerna, säkra att det finns laddstationer så att alla som bor, arbetar och passerar regionen ska veta att det finns laddstationer och möjlighet till tankning av förnybara bränslen.

6.2 Fossilfri region - förnyelsebar energi

Klimatförändringar på grund av mänsklig påverkan skadar stora värden, både för den enskilde och för samhället. Vi kan fortfarande göra mycket för att minska mänsklighetens framtida bidrag till den tilltagande globala växthuseffekten. Vi måste samtidigt rusta oss för de klimatrelaterade händelser, som stormar, skyfall, översvämningar och all den samhällspåverkan som följer av de utsläpp som redan gjorts. Region Västernorrlands klimatarbete har hittills varit ekonomiskt lönsamt och är också en solidarisk handling med världens folk och kommande generationer.

Vi ska använda el från sol, vind och vatten. Energianvändning ska minimeras genom rätt materialval och klok arkitektur i byggnader. Fossila bränslen och kärnkraft måste vara utfasade 2030. Vi ska använda våra resurser i en sådan takt att naturen hinner att återskapa dem. Vi ska inte avverka mer skog eller fånga mer fisk än vad som motsvarar återväxten.

Miljöpartiet vill att Västernorrland även fortsättningsvis ska vara fri från uranbrytning och kärnkraft. Förnyelsebar energi ska istället användas. För Miljöpartiet handlar detta om en ekonomisk och ekologisk ansvarsfull energiförsörjning, men också om vårt regionala ansvar för folkhälsa.

6.3 Biologisk mångfald och naturvård

En artrik natur är viktig för den ekologiska jämvikten. Vi måste mer aktivt arbeta för att bevara och öka den biologiska mångfalden. Skogen måste brukas på ett för alla arter hållbart sätt. Det gäller också för jordbruken och i synnerhet för hårt exploaterade områden som stadsmiljöer.

Havet vid vår kust är varken salt- eller sötvatten. Detta innebär att både saltlevande och sötvattenlevande organismer förekommer men de lever närmare gränsen till vad de tål, vilket i sin tur betyder att antalet arter i ekosystemet är relativt litet. Ekosystemet är därmed extra sårbart. Alla åtgärder som stör balansen i havet är därför skadliga. Kemikalieutsläpp och övergödning måste undvikas.

Fisket ska vara uthålligt och från hållbara bestånd, bifångster minimeras. Vi vill främja det småskaliga fisket och förbjuda det storskaliga trålfisket.

De stora rovdjuren ska ha en gynnsam bevarandestatus. Konflikter mellan motstående intressen måste lösas så att varg, lo, björn, järv och kungsörn kan fortleva i långsiktigt hållbara bestånd även i vårt län.

Det är viktigt att bevara skyddsvärd skog och nyckelbiotoper i syfte att bevara den biologiska mångfalden. Avverkning, plantering och röjning som sker på ekologiskt klokt sätt och tar hänsyn till det rörliga friluftslivet är viktigt för att kunna ha ett hållbart skogsbruk som gynnar miljö, natur och kultur. Västernorrlands vackra landskap är en grund för folkhälsan, att kunna nyttja utemiljöer är viktigt. Därför finns det också folkhälsoargument för att bevara en hälsosam och vacker miljö.

6.4 Kemikalier och sanering

En god miljö, utan gifter i vår omgivning, gör att människor inte behöver drabbas av besvär och sjukdomar i samma utsträckning. En giftfri miljö betyder också att olika former av utarmning av ekosystem kan undvikas. I länet finns ett stort antal förorenade platser där tidigare industrier och deponier funnits. Många av dem läcker ut giftiga ämnen till mark och vatten, och är ett problem som kan förväntas öka med tiden. Det är därför viktigt att mer statliga resurser anslås till sanering av förorenade områden.

Vi vill ersätta och fasa ut plasterna och vi vill att de byts ut till förnyelsebara och återvinningsbara material. Regionen ska inleda ett arbete i samverkan med kommunerna i syfte att inventera och tillsammans ersätta plast så långt det går. Den plast vi ändå behöver behålla, ska kunna oskadliggöras. Plast får inte belasta naturen och haven och riskera den biologiska mångfalden.

Miljö- och hälsofarliga kemikalier ska fasas ut. Det är viktigt att vid upphandling och i verksamheter tillämpa ersättnings- och försiktighetsprinciperna så att framtida problem med kemikalier minimeras.

Vi vill

- ✓ Fortsätta ta kraftfulla steg i energiomställningen och avveckla användning av fossila bränslen för uppvärmning i Region Västernorrlands lokaler
- ✓ Minimera utsläppen av växthusgaser i regionen
- ✓ Halvera regionens elanvändning för uppvärmnings- och kylningsändamål
- ✓ Regionens avfall ska vara väl sorterat och inget återvinningsbart material ska gå till deponi
- ✓ Fullt ut tillämpa ersättnings- och försiktighetsprinciperna vad gäller kemiska och biotekniska produkter - det innebär bl.a. att det minst miljöpåverkande alternativet alltid ska användas vid t.ex. rengöring och städning
- ✓ Ersätta läkemedel som innehåller substanser som kan medföra miljö- och hälsorisker med bättre alternativ
- ✓ Vindkraftsutbyggnad ska ske med miljö- och social hänsyn
- ✓ 100 % av Region Västernorrlands fordonsflotta ska drivas av fossilfri energi